

УДК 378.016:811.111

DOI <https://doi.org/10.32820/2074-8922-2019-63-126-133>

ІНОЗЕМНА МОВА ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ТЕХНІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

©Зеленін Г.І.

Українська інженерно-педагогічна академія

Інформація про автора:

Зеленін Геннадій Іванович: ORCID: 0000-0003-1274-2311; zelenin_g@ukr.net; кандидат психологічних наук, завідувач кафедри іноземних мов; Українська інженерно-педагогічна академія; вул. Університетська, 16, м. Харків, 61003, Україна.

На основі аналізу психолого-педагогічної літератури в статті зроблена спроба розкрити поняття «іншомовна професійна комунікативна компетентність» у контексті сучасної вищої технічної освіти як динамічної інтегративної професійно важливої якості особистості майбутнього викладача технічних дисциплін, що дозволяє реалізувати успішні міжкультурні професійні контакти в процесі вирішення технічних завдань та комунікаційних ситуацій у галузі професійної діяльності, та складається з мотиваційно-ціннісного (наявність ціннісного ставлення до процесу міжкультурної професійної комунікації, що перш за все виражається в бажанні підтримувати активність комунікативної професійної діяльності при вирішенні технічних завдань), пізнавального (знання іноземної мови, а також розуміння соціолінгвістичного, соціокультурного характеру мови з метою вирішення професійних комунікативних завдань), діяльнісного (реалізація діяльності, яка спрямована на міжкультурну професійну комунікативну взаємодію для надбання та поповнення комунікативного досвіду), рефлексивно-оціночного (самостійне оцінювання результатів комунікативної професійної діяльності та поліпшення отриманого комунікативного досвіду) компонентів.

Автор виділяє головні компетенції (лінгвістична, комунікативна, прагматична), що складають структурно-змістовну модель іншомовної професійної комунікативної компетентності майбутнього викладача технічних дисциплін; підкреслює, що цільовий, змістовий, процесуально-технологічний та результативний компоненти вважаються ключовими структурними складовими моделі формування іншомовної комунікативної компетентності фахівця технічного профілю. У статті визначено умови, які сприяють формуванню іншомовної професійної комунікативної компетентності студентів у процесі викладання іноземної мови у вищих технічних навчальних закладах. Відповідно до аналізу теоретичного матеріалу та вузівської практики визначається, що процес формування іншомовної професійної комунікативної компетентності фахівців технічного профілю має кілька етапів, які поступово змінюють один одного; стверджується, що динаміка формування іншомовної професійної комунікативної компетентності реалізується в даній послідовності: від розвитку лінгвістичної, комунікативної та соціокультурної компетенцій до формування іншомовної професійної комунікативної компетентності та потім до етапу розвитку й встановлення професіоналізму вторинної мовленнєвої особистості майбутніх викладачів технічних дисциплін.

Ключові слова: іншомовна професійна комунікативна компетентність, майбутній викладач технічних дисциплін, компетенція, комунікація, вищий навчальний заклад, міжкультурна взаємодія, комунікативне навчання.

Зеленін Г.И. "Иностранный язык как инструмент формирования коммуникативной компетентности будущих преподавателей технических дисциплин".

На основе анализа психолого-педагогической литературы в статье сделана попытка раскрыть понятие «иноязычная профессиональная коммуникативная компетентность» в контексте современного высшего технического образования, как динамического, интегративного, профессионально важного качества личности будущего преподавателя технических дисциплин, которое позволяет реализовать успешные межкультурные профессиональные контакты в процессе решения технических задач и коммуникативных ситуаций в сфере профессиональной деятельности, и состоит из мотивационно-ценностного (наличие ценностного отношения к процессу межкультурной профессиональной коммуникации, что прежде всего выражается в желании поддерживать активность коммуникативной профессиональной деятельности при решении технических задач), познавательного (знание иностранного языка, а также понимание социолингвистического,

социокультурного характеру мови з метою вирішення професійних комунікативних завдань), діяльностного (реалізація діяльності, яка направлена на міжкультурне професійне комунікативне взаємодіяння для набуття і поповнення комунікативного досвіду), рефлексивно-оціночного (самостійне оцінювання результатів комунікативної професійної діяльності і покращення отриманого комунікативного досвіду) компонентів.

Автор виділяє головні компетенції (лінгвістична, комунікативна, прагматична), які складають структурно-содержательну модель іноземної професійної комунікативної компетентності майбутнього викладача технічних дисциплін; підкреслює, що цільовою, змістовою, процесуально-технологічною і результативною компонентами вважаються ключовими структурними складовими моделі формування іноземної комунікативної компетентності спеціаліста технічного профілю. В статті визначені умови, які сприяють формуванню іноземної професійної комунікативної компетентності студентів в процесі викладання іноземної мови в вищих технічних навчальних закладах. Згідно аналізу теоретичного матеріалу, університетської практики визначається, що процес формування іноземної професійної комунікативної компетентності спеціалістів технічного профілю має декілька етапів, які поступово сменяють один одного; утверджується, що динаміка формування іноземної професійної комунікативної компетентності реалізується в даній послідовності: від розвитку лінгвістичної, комунікативної і социокультурної компетенцій до формування іноземної професійної комунікативної компетентності і далі до етапу розвитку і становлення професіоналізму вторинної мовної особистості майбутніх викладачів технічних дисциплін.

Ключові слова: іноземна професійна комунікативна компетентність, майбутній викладач технічних дисциплін, компетенція, комунікація, вище навчальне заклад, міжкультурне взаємодіяння, комунікативне навчання.

H.Zelenin "Foreign language as a tool of communicative competency development of future teachers of technical disciplines"

Based on the analysis psychological and pedagogical works, the article attempted to define the concept "foreign language professional competence" in the context of modern higher technological education, as a dynamic, integrative, important characters of future teachers of technical disciplines, that are enabling them to realize successful professional contacts at the resolving of technical problems and communication situations in professional activities, and consists of motive-value - based (the presence of positive attitude towards processes of intercultural professional exchange, is expressed through a willingness to keep activity of communicative professional experience, directed to solving the technical problem), cognitive (foreign language skills, as well as the understanding of sociocultural, sociolinguistic nature of a language to deal with professional communicative tasks), action (implementation of activities, which aims at intercultural professional communicative interaction in order to gain and complete communicative experience), reflexively – estimating (autonomous assessment of the achievements of communicative professional activities and improvement of obtained communicative experience) components.

The author underlines core competency (linguistic, communicative, and pragmatic) that made up structurally substantive model of foreign language professional competence of future teachers of technical disciplines; highlights, that destination, substantive, procedurally technological and productive components are considered as key structural part of model for of foreign language professional competence development of technical expertise. The article specifies conditions that foster foreign language professional competence development of students in the training process of a foreign language in high technical schools. According to analysis of theoretical presentations, university practice, it also determines that process of foreign language professional competence development of technical expertise has a number of phases, following one after another; claimed that dynamics of foreign language professional competence development is realized in this sequence: from development of linguistic, communicative, and sociocultural competency towards foreign language professional competence development and then to the development phase of professionalism of additional language personality of future teachers of technical disciplines.

Key words: foreign language professional communicative competency, future teacher of technical disciplines, competence, communication, higher education institution, intercultural interaction, communicative training.

Постановка проблеми. Активні процеси глобалізації та інтеграції України у світовий простір, економічні реформи та інтенсивна співпраця країни із закордонними країнами обумовлюють необхідність підготовки фахівців, чия компетентність безпосередньо залежить від рівня та якості іншомовної комунікативної компетенції і які готові здійснювати професійно-ділову комунікацію з представниками інших культур.

Відповідно до аналізу останніх досягнень теорії та практики, навчання іноземній мові фахівців технічного профілю та розвитку іншомовної комунікативної компетентності сприяє перегляд певних педагогічних положень, а саме - включення України в Болонський процес, головною метою якого є гармонізація національних систем вищої освіти, що сприяє створенню єдиного європейського ринку висококваліфікованої праці; профілізація української вищої освіти, яка орієнтується на реалізацію державного освітнього стандарту з урахуванням профілю вищої школи.

Формування загальноєвропейського освітнього простору вимагає необхідності переходу до підготовки фахівців технічного профілю у вищих навчальних закладах України на основі компетентнісного підходу, який перш за все спрямований на розвиток практичних умінь і навичок застосовувати отримані знання, що обумовлює його перспективність у розробці та реалізації особистісного змісту професійної освіти у процесі вивчення іноземної мови. Навчальна дисципліна «Іноземна мова» має високий освітній потенціал у вищій школі, внаслідок чого не тільки вирішує завдання формування особистості фахівця, але й розглядається як ресурс безперервного поповнення професійних знань, розвитку та формування комунікативних умінь та навичок.

Актуальність проблеми. Дослідження таких учених, як А.Н. Леонтьєв, І.А. Річардс, І.А. Зимова стосуються питань розвитку комунікативної компетентності в освітньому процесі вищої школи, розкриття її суті та структури; Ю.М. Жуков, А.А. Бодалев, Е.Л. Мелібурда, Ю.Н. Ємельянов у своїх роботах розглядають комплекс навичок та умінь, необхідних для успішного комунікаційного процесу. Г. Олпорт, Я.Л. Морено, А. Маслоу розглядають комунікативну компетентність у зв'язку з внутрішньою системою особистісних цінностей; питаннями лінгвістики в контексті цієї

проблеми займалися Lyle F. Bachman, Дж. Хабермас, Л.К. Гейхман, Н. Хомський, Д. Хаймс.

Даним питанням успішно займаються закордонні автори (В. Amadei, G. Bugliarello, L. Corrello, D.P Dannels, A.L Darling, K. McCormick, M. Yusoff), дослідження, які вивчають психолого-педагогічні умови для процесу формування комунікативної компетентності та розвитку мовнорозумової діяльності, представлені в роботах П.Я. Гальперіна, Л.К. Гейхман, Г.А. Китайгородської, Е.С. Полат, Дж. Серль та інших.

Попри активну зацікавленість вітчизняних та закордонних учених проблемою розвитку комунікативної компетентності відзначається недолік академічних знань та практик, які повністю б розкривали потенціал освітніх можливостей вищої школи у процесі формування комунікативної компетентності фахівців саме технічного профілю. Технічні напрямки підготовки значно відрізняються від гуманітарних обсягом комунікативних практик, відсутністю попиту комунікативної компетентності у процесі навчання і, як наслідок, в її здійсненні. Внаслідок цього, необхідно відзначити, що на сьогодні існують суперечності між:

1. можливими перспективами освітньої програми підготовки майбутніх викладачів технічних дисциплін із метою формування комунікативної компетентності та недостатньо розробленими педагогічними умовами даного процесу;

2. комунікативна компетентність недостатньо вивчена із загальних психолого-педагогічних позицій, теоретичні та практичні підходи формування комунікативної компетентності фахівців технічного профілю слабо відпрацьовані;

3. вимогами до рівня комунікативної компетентності випускників технічних напрямків підготовки, які характеризують їх підготовленість до реалізації професійної діяльності у процесі міжкультурної взаємодії та невідповідністю рівня практичної підготовки фахівців.

Мета статті розкрити суть поняття «іншомовна професійна комунікативна компетентність» у контексті сучасної вищої технічної освіти на основі аналізу психолого-педагогічної літератури; виділити основні компетенції, з яких складається структурно-змістовна модель іншомовної професійної комунікативної компетентності майбутнього

викладача технічних дисциплін; зазначити її структурні складові; визначити умови, які сприяють формуванню іншомовної професійної комунікативної компетентності студентів у процесі викладання іноземної мови у вищих навчальних закладах.

Виклад основного матеріалу. Іноземна мова безпосередньо пов'язана з економікою, політикою, мистецтвом, освітою та іншими сферами життєдіяльності суспільства, відображаючи менталітет, культуру країни, яку представляє. Як і рідна мова, вона виконує важливі функції в житті індивідуума та суспільства - спілкування та пізнання. Але іноземна мова є засобом не тільки міжособистісної, а й міжнародної комунікації; за допомогою іноземної мови людина може отримати ту інформацію, яка рідною мовою не завжди доступна. Сьогодні в різних сферах суспільства спостерігаються нові фактори, які кардинально змінюють статус іноземної мови як навчальної дисципліни. Аналіз економічних та соціологічних досліджень останніх років демонструє гостру потребу суспільства не просто в перекладачах, а саме у висококваліфікованих фахівцях, які володіють іноземною мовою на досить високому рівні. Тому однією з основних умов професійної компетентності стає знання іноземної мови, зокрема і фахівця технічного профілю.

Згадуючи про важливу роль іноземної мови як навчального предмета під час підготовки фахівця, необхідно розглянути її ключові функції:

1. Як і будь-яка інша навчальна дисципліна, іноземна мова перш за все забезпечує загальний розвиток фахівця, розширює світогляд, його знання про навколишній світ та інші національні культури.

2. Навчальний процес безпосередньо пов'язаний із розвитком певних характеристик особистості фахівця. Цілеспрямоване виховання фахівців технічного профілю в цілому і розвиток певних якостей особистості зокрема, необхідних для професійного становлення, розглядається як одна з ключових функцій іноземної мови.

3. Іноземна мова як навчальна дисципліна значно впливає як на культуру інтелектуальної діяльності студентів шляхом формування вмінь застосовувати білінгвальні лінгвістичні словники, довідкову літературу, навчаючи їх працювати самостійно та створює передумови для розвитку потреби в

лінгвістичній самоосвіті, так і на розвиток креативних здібностей студентів. Комунікативне навчання іноземній мові позитивно впливає на формування всіх психічних функцій особистості, особливо на формування узагальненого абстрактного мислення.

4. Іноземна мова надає можливість усвідомити, що існують інші засоби формулювання думки, інші думки та взаємозв'язки між формою та значенням, які можуть кардинально відрізнятись від рідної мови. Моделювання на заняттях ситуацій реальної комунікації, участь у мовленнєвих іграх, діях у передбачуваних обставинах формують уяву та креативні здібності студентів.

5. Вивчення іноземної мови безсумнівно впливає на культуру комунікації, на мовленнєву діяльність рідною мовою. Розвиток мовленнєвих умінь іноземною мовою сприяє формуванню всіх рівнів мовленнєвої здатності студентів, а саме: слухових, візуальних та моторних. Вони навчаються проектувати свою мовленнєву поведінку, порівнювати цілі кожного висловлювання зі змістом за допомогою наявних мовленнєвих засобів. Наприклад, такі вправи, як складання плану, тез до тексту, теми, розповіді за планом або ілюстрацією, граматична та лексична розминка, позааудиторне читання формують навички логічно висловлювати свої думки. Таким чином, позитивний вплив вивчення іноземної мови на вдосконалення володіння рідною мовою необхідно розглядати як у широкому плані (культура мовленнєвого спілкування), так і в більш вузькому (вдумливе застосування засобів рідної мови).

6. Крім того, слід зауважити, що в сучасних умовах першочергового значення набуває функція іноземної мови як засобу розвитку професійної спрямованості, а саме: зацікавленість у майбутній професії та бажання отримати знання з різних іншомовних комунікаційних каналів, що надає можливість вивчити досягнення у професійній галузі за кордоном. Ця функція здійснюється за допомогою організації всього навчального процесу, змісту навчальної інформації, її спрямованості, методів введення навчального матеріалу та форм взаємодії викладача та студентів у процесі навчання. При цьому встановлюється двосторонній зв'язок між прагненням майбутнього фахівця отримати спеціальні знання та успішністю засвоєння іноземної мови.

7. Комунікативне навчання передбачає організацію навчального процесу як моделі процесу комунікації. Отже, на сьогодні іноземна мова може сприяти перш за все підвищенню культури комунікації. Заняття з іноземної мови стають заняттями навчання комунікації за допомогою комунікації: студенти навчаються техніці комунікації, опановують мовленнєвий етикет, дізнаються про специфіку діалогічної та групової комунікації, навчаються вирішувати різноманітні комунікативні завдання, бути мовленнєвими партнерами, тобто формуються комунікативні вміння, навички встановлювати контакти з іншими людьми, навчаються виявляти ініціативу, дружність, коректність, що є одними з найбільш професійно важливими якостями сучасного викладача технічних дисциплін.

За останні роки зміст понять «компетентність» і «компетенція» неодноразово розглядалися в дослідженнях вітчизняних учених як у зв'язку з модернізацією української вищої освіти, так і в інших контекстах. Дослідники розглядають поняття «компетентність» як інтелектуально та особистісно зумовлену здатність індивіда до практичної діяльності, а «компетенцію» як змістовний елемент такої можливості в якості знань, умінь, навичок. І.А. Зимова стверджує, що компетентність завжди є актуальним проявом компетенції [1, с.34].

Поняття «іншомовна професійна комунікативна компетентність» визначається як динамічна інтегративна професійно важлива якість особистості, яка дозволяє реалізувати успішні міжкультурні професійні контакти у процесі вирішення технічних завдань та комунікаційних ситуацій в галузі професійної діяльності та складається з мотиваційно-ціннісного (наявність ціннісного ставлення до процесу міжкультурної професійної комунікації, що, перш за все, виражається в бажанні підтримувати активність комунікативної професійної діяльності при вирішенні технічних завдань), пізнавального (знання іноземної мови, а також розуміння соціолінгвістичного, соціокультурного характеру з метою вирішення професійних комунікативних завдань), діяльнісного (реалізація діяльності, яка спрямована на міжкультурне професійну комунікативну взаємодію для придбання та поповнення комунікативного досвіду), рефлексивно-оціночного (самостійне

оцінювання результатів комунікативної професійної діяльності та поліпшення отриманого комунікативного досвіду).

Формування іншомовної професійної комунікативної компетентності дозволить фахівцеві технічного профілю реалізовувати міжкультурну професійно орієнтовану комунікацію як вторинної мовленнєвої особистості; взаємодіяти з іншомовними комунікантами з урахуванням передових уявлень про технічні науки, наукового світогляду, професійну специфіку, національних цінностей, норм та поглядів; формувати позитивний настрій у процесі професійно орієнтованої комунікації іноземною мовою; виділяти комунікативно-відповідні методи вербальної і невербальної поведінки, на основі знань про науку та культуру іншої країни в рамках полілогу культур; зберігати національну самоідентифікацію в процесі міжнародної мобільності та інтеграції.

Аналіз науково-педагогічної літератури дозволяє виділити такі основні компетенції, з яких складається структурно-змістовна модель іншомовної професійної комунікативної компетентності [4, с.195]:

Лінгвістична - містить ключові компетенції, які визначають володіння усною та писемною іноземною мовою. Мовленнєва компетенція - це комплекс знань про мову, умінь точного визначення та використання мовленнєвих компонентів. Мовленнєва компетенція - це мовленнєва поведінка відповідно до завдань комунікації, мовленнєва конструкція в дії за допомогою застосування мовленнєвих засобів, закономірностей їх функціонування з метою комунікації: від найпростішого вираження емоцій до передачі тонкощів інтелектуальної та професійної інформації.

Комунікативна - охоплює професійно-комунікативну та міжкультурну компетенції. Професійно-комунікативна компетенція визначається як вміння правильно вживати мовленнєві та мовні засоби відповідно до комунікативних завдань, базується на здатності конструювати мовленнєву поведінку, враховуючи професійні комунікативні ситуації та навички реалізовувати комунікативну іншомовну діяльність у рамках технічної сфери. Міжкультурна компетенція передбачає володіння фахівцем технічного профілю певним комплексом знань про культуру іноземної мови, за допомогою якого

здійснюється культурна взаємодія в науково-технічній галузі, а крім того навичок долати міжкультурні бар'єри у процесі іншомовної комунікації.

Прагматична – охоплює інформаційно-технологічну та самоосвітню компетенції фахівця технічного профілю. Інформаційно-технологічна компетенція розглядається як навичка проводити відбір, отримувати необхідну іншомовну професійно важливу інформацію з різноманітних джерел, переводити її в іншу знакову систему, визначати її цінність та передавати зміст інформації відповідно до встановлених цілей, а крім того ефективно використовувати Інтернет-ресурси у професійної діяльності. Формування самоосвітньої компетенції фахівця технічного профілю певною мірою обумовлюється недостатністю академічних годин, які відводяться на вивчення іноземної мови у вищій школі. Тому необхідною умовою постійної самоосвіти фахівця з метою поліпшення якості своєї професійної діяльності є вміння поповнювати знання та доучуватися у процесі самостійної пошукової та креативної діяльності в технічній сфері.

Цільова, змістовна, процесуально-технологічна та результативна є ключовими структурними складовими моделі формування іншомовної комунікативної компетентності фахівця технічного профілю:

Цільова складова - проектування цілей концепції розвитку іншомовної комунікативної компетентності фахівця технічного профілю є основою розробки її змісту. Процес формування компетенцій, які включені у структуру іншомовної комунікативної компетентності повинен створювати умови для досягнення виховних (розвиток професійно значущих якостей фахівця та мотивації до вивчення іноземної культури), освітніх (підвищення загальнокультурного рівня та професійної компетентності фахівців технічного профілю, розширення та вдосконалення обсягу іншомовних знань за допомогою безперервної самоосвіти), розвивальних (формування інтелектуальної, психологічної та мотиваційної сфер особистості фахівців, розвиток самосвідомості та саморегуляції, індивідуальної рефлексії) та інтегративних (розвиток умінь та готовності реалізовувати міжособистісну й міжкультурну комунікацію з носіями мови в рамках технічної сфери) цілей, які мають тісний взаємозв'язок між собою.

Змістовна складова - комплекс компонентів формальної, неформальної та інформальної освіти. Формальна освіта представлена практичними аудиторними заняттями, дидактичними матеріалами, які застосовуються у процесі здійснення навчальної діяльності та націлені на формування іншомовної комунікативної компетентності. Неформальна освіта - активна участь у міжнародних мовних програмах, виступи на наукових конференціях, участь у конкурсах, вікторинах, олімпіадах та інше. Інформальна освіта охоплює підготовку до участі в мовних олімпіадах, написання рефератів, ведіння Student's diary, складання портфоліо та інше.

Процесуально-технологічна складова - це система етапів (1 етап – формування теоретичної бази, 2 етап - засвоєння знань на рівні репродукцій, 3 етап - перенесення та самостійне використання засвоєних знань, умінь при розв'язанні навчальних дослідницьких проблем та завдань неформальної мовленнєвої діяльності) та технологій (ігрові, проектні, методи реалізації контекстного навчання та технології проблемного навчання), які передбачають комплекс дій суб'єктів навчального процесу, орієнтованих на розвиток певної компетенції.

Результативна складова являє компонентну структуру іншомовної комунікативної компетентності фахівця технічного профілю (мотиваційний, пізнавальний та рефлексивно-оцінний) та оцінювальні критерії сформованості певних елементів: якою мірою виражені мотиви вивчення іноземної мови, рівень розуміння іншомовного матеріалу, як розвинені рефлексивні вміння та навички фахівців до самоврядування .

Серед умов, які сприяють формуванню іншомовної професійної комунікативної компетентності студентів в умовах вищої технічної освіти, слід виділити такі:

- проектування педагогічної системи слід реалізовувати на основі сукупності філософських, загальних та окремонаукових підходів та технологій, які відповідають специфіці проблеми формування іншомовної компетентності майбутніх викладачів технічних дисциплін;
- застосування різноманітних форм, методів та засобів навчання іноземній мові, які враховують конкретний технічний освітній рівень;

- організація та здійснення самостійної проектної роботи студентів;
- упровадження особистісно орієнтованого навчання, яке ініціює формування професійно важливих мотиваційних, вольових, психологічних та когнітивних характеристик мовленнєвої особистості, а саме - толерантність, емпатію, поважність до національної культури й традицій як одну з умов здійснення успішної комунікації, формування раніше не відомих понять та засобів дій;
- використання компетентнісного підходу, який не тільки підвищує мотивацію, а й піднімає рівень сформованості компетенцій навчального предмету "Іноземна мова", а також збільшує ефективність міжкультурного спілкування;
- прийняття до уваги міжнародні та вітчизняні стандарти якості професійно орієнтованої освіти в умовах єдиного освітнього простору;
- поєднання особистісно-орієнтованого, комунікативно-спрямованого та професійно-діяльнісного підходів у системі професійно орієнтованої мовленнєвої підготовки майбутніх викладачів технічних дисциплін;
- розробка критеріїв та параметрів оцінки рівня сформованості іноземної професійної комунікативної компетентності майбутніх фахівців технічного профілю в сукупності складових її елементів на основі кредитно-модульної технології навчання з використанням системи залікових одиниць;
- організація контролю, самоконтролю, процесу оцінювання та самооцінки результатів роботи студентів;
- проведення діагностики та моніторингу ступеня сформованості компетенцій й динаміки формування професійних інтересів та бажань майбутніх фахівців на різних навчальних рівнях;
- урахування міждисциплінарної інтеграції технічних та гуманітарних дисциплін;
- встановлення самостійних, особистісно-спрямованих траєкторій навчання та формування особистості студента з урахуванням специфіки вивчення іноземної мови на різних освітніх рівнях;
- поступове формування та розвиток іноземної професійної комунікативної компетентності в сукупності складових її елементів на основі базового рівня сформованості лінгвістичних та соціокультурних компетенцій студентів першого та другого курсів;

- індивідуалізація й диференціація навчання іноземній мові;

- процес розвитку іноземної комунікативної компетентності вважається результативним за умови такої послідовності освітніх етапів: від уявлень – до знань, від знань – до умінь та навичок і надалі – до компетентності.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Сьогодні відбувається зміщення кінцевої мети освіти зі знань на «компетентність», що надає можливість розв'язати проблему, типову для більшості вищих навчальних закладів, коли студенти можуть мати достатній набір теоретичних знань, але відчують суттєві проблеми в діяльності, яка вимагає застосування цих знань із метою вирішення певних завдань або проблемних ситуацій. Однією з ключових цілей навчання майбутніх викладачів технічних дисциплін іноземної мови є комунікативна, що має на увазі включення майбутнього фахівця в обмін усною та письмовою інформацією в рамках іноземного колективу, формування психофізіологічного механізму-комунікатора, який надає йому можливість обмінюватися інформацією іноземною мовою в конкретних сферах та мовленнєвих формах, виступаючи у встановлених видах комунікативної діяльності. Іншими словами, мова йде про формування в майбутніх викладачів технічних дисциплін комунікативної компетентності в галузі іноземних мов. У даному випадку іноземна комунікативна компетентність розглядається як вміння зіставляти мовленнєві засоби з певними сферами, ситуаціями, критеріями та завданнями комунікації. Виходячи з цього, мовленнєвий матеріал розглядається як засіб здійснення мовленнєвої комунікації.

Відповідно до аналізу теоретичного матеріалу та практики ЗВО було визначено, що процес формування іноземної професійної комунікативної компетентності фахівців технічного профілю має кілька етапів, які поступово змінюють один одного. Тому можна стверджувати, що динаміка формування іноземної професійної комунікативної компетентності реалізується в такій послідовності: від розвитку лінгвістичної, комунікативної та соціокультурної компетенцій до формування іноземної професійної комунікативної компетентності та до етапу розвитку й встановлення професіоналізму вторинної мовленнєвої особистості майбутніх викладачів технічних дисциплін.

Із метою формування в майбутніх фахівців необхідних умінь та навичок в тому чи іншому вигляді мовленнєвої діяльності, а також іншомовної комунікативної компетентності на необхідному рівні, перш за все необхідно забезпечити кожного студента активною усною практикою іноземною мовою. У процесі формування іншомовної комунікативної компетентності позамовленнєвого середовища недостатньо застосовувати на заняттях умовно-комунікативні або комунікативні завдання, які дозволяють розв'язати певні проблеми, необхідно також забезпечити студентів

можливістю мислити, вирішувати конкретні завдання, обговорювати засоби їх вирішення так, щоб вони були націлені на зміст свого висловлювання, а мова виконувала свою безпосередню функцію, а саме – формування й формулювання думок. Для сприйняття студентами мови як засобу міжкультурної взаємодії необхідно не тільки знайомити їх із країнознавчим матеріалом, але й застосовувати технології включення їх в активний діалог культур, щоб вони на практиці могли засвоювати особливості функціонування мови в новій для них культурі.

Список використаних джерел.

1. Зимняя И. А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании. Авторская версия / И. А. Зимняя // Материалы к 1-му заседанию методологического семинара 20 мая 2004 г. – М. : Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. – С. 124.
2. Варянюк Т. В. Обучение чтению научно-технических текстов в неязыковых высших учебных заведениях / Т. В. Варянюк // Материалы V Международной научно-практической конференции. – Киев. : ФЛ, НТУУ «КПИ», 2012. – 28 с.
3. Волченко О. М. Особенности способностей студентов к профессиональному овладению иностранным языком / О. М. Волченко // Материалы VII Международной научно-практической конференции: Наука и образование, 2004. – Пенза, 2004. – С. 25-26.
4. Галимзянова И. И. Иноязычная коммуникативная компетенция у студентов в рамках УИРС / И. И. Галимзянова // Университет в системе непрерывного образования: материалы международной научно-методической конференции. – Пермь : Изд-во Перм. гос. ун-та, 2008. – С. 194-197.
5. Hutchinson T. English for specific purposes: a learning-centered Approach / T. Hutchinson, A. Waters. – Cambridge : University Press. Cambridge, 1987. – 183 p.
6. Mackay R. The teaching of English for Specific Purposes: theory and practice in English for Specific Purposes; A case study approach / R. Mackay, A. J. Mountford. – London : Longman, 1978. – 227 p.
7. Robinson P. ESP (English for Specific Purposes) / P. Robinson. – New York : Pergamon Press Ltd., 1980. – 121 p.

References.

1. Zimnjaja, IA 2004, 'Ključevye kompetentnosti kak rezultativno-celevaja osnova kompetentnostnogo podhoda v obrazovanii. Avtorskaja versija'[Key competencies as an effective and targeted basis of the competency-based approach in education. Author's version], *Materialy k 1-mu zasedaniju metodologičeskogo seminaru 20 maja 2004 goda*, Issledovatel'skij centr problem kachestva podgotovki specialistov, Moskva, pp. 124.
2. Varjanko, TV 2012, 'Obuchenie čteniju nauchno-tehnicheskikh tekstov v neязыkovykh vysshih uchebnykh zavedenijah'[Learning to read scientific and technical texts in non-language higher education institutions], *Materialy V Mezhdunarodnoj nauchno-praktičeskoj konferencii*, FL Nacionalnogo tehničeskogo universiteta Ukrainy Kievskij politehnicheskij institut, Kiev.
3. Volchenko, OM 2004, 'Osobennosti sposobnostej studentov k profesionalnomu ovladeniju inostrannym jazykom'[Features of students' abilities for professional mastery of a foreign language], *Materialy VII Mezhdunarodnoj nauchno-praktičeskoj konferencii: Nauka i obrazovanie*, Penza, pp. 25-26.
4. Galimzjanova, II 2008, 'Inozыchnaja kommunikativnaja kompetencija u studentov v ramkah UIRS'[Foreign language communicative competence of students in the framework of the Institute], *Universitet v sisteme nepreryvnogo obrazovanija*, Izdatel'stvo Permskogo gosudarstvennogo universiteta, Perm, pp. 194-197.
5. Hutchinson, T & Waters, A 1987, *English for specific purposes: a learning-centered Approach*, Cambridge University Press, Cambridge.
6. Mackay, R & Mountford, AJ (eds) 1978, *The teaching of English for Specific Purposes: theory and practice in English for Specific Purposes; A case study approach*, Longman, London.
7. Robinson, P 1980, *ESP (English for Specific Purposes)*, Pergamon Press Ltd, New York.

Стаття надійшла до редакції 30.06.2019 р.